

Fíggjarligt støðufesti

1. ársfjórðing 2021

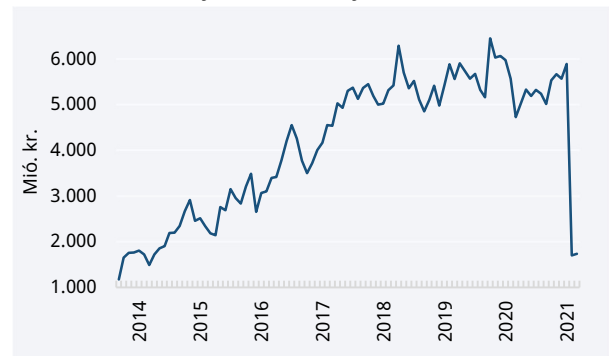
Útlánsvøxsturin er øktur frá at vera 0% í fyrra hálvári í fjør til 3,7% í fyrsta ársfjórðingi 2021. Tað eru ikki húsarhaldini, men tænastru- og framleiðsluvinnurnar, sum hava økt um lántøkuna í føroysku bankunum.

Samlaða innlánsyvirskotið er lækkað

Samlaðu innláníni eru lækkaði úr 25,7 mia. kr. í januar 2021 niður í 19 mia. kr. í mars 2021 eftir at danska deildin hjá BankNordik varð seld frá.

Útlánini vóru 17,3 mia. kr. tilsamans í mars 2021, og samlaða innlánsyvirskotið í føroysku peningastovnunum var sostatt 1,7 mia. kr. í mars 2021 í mun til 6 mia. kr. við ársbyrjan 2020.

Mynd 1. Innlánsyvirskot

Kelda: Landsbanki Føroya. Innlánsyvirskot í føroyskum peningastovnum íroknað útlenskar deildir hjá BankNordik. Millumbanka inn- og útlán eru ikki íroknaði.

Stóra fallið í innlánsyvirskotinum skyldast tí einamest söluni av dansku deildini hjá BankNordik, sí mynd 1.

Um grønlandska deildin hjá BankNordik verður tald við, ger ikki stóran mun fyri samlaða innlánsyvirskotið. Innlánsyvirskotið er mest sum á somu stødd, tá einans verður hugt eftir inn- og útlán til føroyskar kundar frá føroysku peningastovnunum.

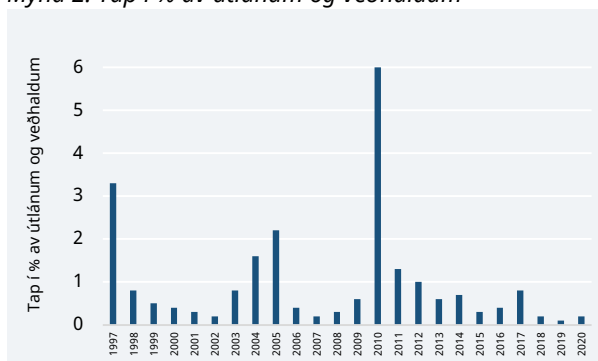
Innlánsyvirskotið hjá føroysku húsarhaldunum var 3,5 mia. kr. í mars 2021, men verða sethúsálánini í dansku realkredittstovnunum trekt frá, er innlánsyvirskotið hjá húsarhaldunum

nærum 250 mió. kr. í mars 2021¹. Føroysku vinnukundarnir hava størri skuld í føroysku bankunum, enn innistandandi, og hava eitt innlánsundirskot á nærum 2 mia. kr. í mars 2021.

Tap hjá føroysku peningastovnunum í 2020

Føroyski búskapurin er sum heild sloppin væl ígjøgnum stoytin frá Covid-19, og tað sæst aftur í tapunum hjá føroysku peningastovnunum.

Mynd 2. Tap í % av útlánunum og veðhaldum

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: staðfest tap í inniverandi ári hjá føroysku peningastovnunum tilsamans í mun til samlaðu útlán og veðhald árið fyri, prosent.

Tapini øktust í 2020 í mun til árið fyri, men tapini vóru ikki størri í 2020, enn tað tey í miðal hava verið seinastu fimm árin. Staðfestu tapini vóru í 2020 0,2% av samlaðu útlánunum og veðhaldunum hjá føroysku peningastovnunum tilsamans, sí mynd 2.

Útlánsvæksturur er øktur

Útlánsvæksturur² hjá føroysku peningastovnunum er øktur seinastu mánaðirnar. Útlánsvæksturur er øktur frá at vera 0% í fyrsta hálvári í fjør til 3,7% í fyrsta ársfjórðing 2021, sí mynd 3.

Tað eru ikki húsarhaldini, sum hava økt um lántøkuna í føroysku peningastovnunum. Útlánini til føroysku húsarhaldini úr føroysku bankunum eru økt við 1%, meðan útlánini til føroysku vinnukundarnar eru økt við 7% í fyrsta ársfjórðing 2021 í mun til sama tíðarskeið árið fyri. Húsarhaldini eftirspyrja hinvegin í stóran mun dansk realkredittlán til sethúsafígging.

¹ Húsarhald eru løntakarar og pensiónistar v.m., umframt sjálvstøðugt vinnurekandi og non-profit felagsskapir; eitt nú fimleikafeløg ella samkomur.

Væksturur í útlánunum frá dansku peninga- og realkredittstovnunum er tí munandi hægri, enn tann hjá føroysku peningastovnunum, sí mynd 3.

Mynd 3. Útlánsvækstur

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: Ársvæksturur í útlánunum frá føroyskum og danskum peninga- og realkredittstovnunum til føroyskar kundar, 3 mdr. glíðandi miðal. Millumbanka útlán eru ikki íroknaði.

Verða útlánini úr føroysku peningastovnunum til føroysku vinnukundarnar býtt út á vinnugreinar, eru tey økt við 11% til tænastrávinnum og við 8% til framleiðsluvinnunum, meðan tey eru lækkaði við 5% til tilfeingisvinnunum í fyrsta ársfjórðing 2021 í mun til árið fyri. Ein partur av útlánunum til tænastrávinnum stavar frá kommunum.

Útlánsvækstururur hjá dansku peninga- og realkredittstovnunum til føroyskar kundar var 18% í fyrsta ársfjórðing 2021, og tað eru fyrst og fremst húsarhaldini, sum læna frá realkredittstovnunum til sethúsakeyp. Føroyskt vinnulív lænir eisini nakað frá danskum peningastovnum.

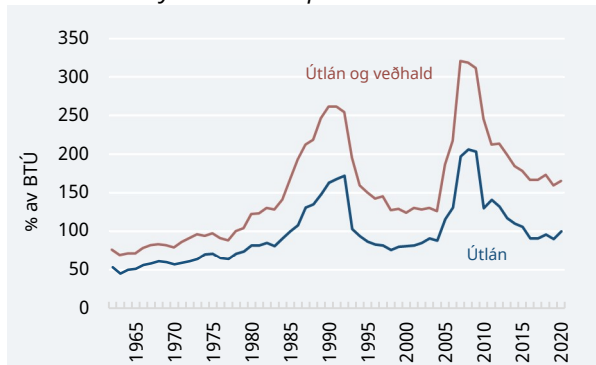
Øktu útlánini frá dansku peninga- og realkredittstovnunum dregur samlaða útlánsvækstururur upp. Útlánsvækstururur til føroysku kundarnar var 6,3% í fyrsta ársfjórðing 2021 hjá føroysku og dansku peninga- og realkredittstovnunum tilsamans.

Útlánini veksa ikki skjótari enn búskapurin

Vegna Covid-19 var eitt fall í framleiðsluvirðinum BTÚ frá 2019 til 2020. Hetta hendir samstundis sum útlánini veksa, og útlánini í prosent av BTÚ eru tískil økt eitt vet í 2020 í mun til árið fyri, sí mynd 4.

² Útlánsvækstururur er roknaður sum eitt 3 mánaðar glíðandi miðal av útlánunum samanbórið við sama tíðarskeið árið fyri.

Mynd 4. Útlán í prosent av BTÚ

Kelda: Almenn roknskapartøl hjá føroysku peningastovnunum. Viðm.: Útlán og veðhald úr føroysku peningastovnunum. Veðhald eru trygdir, ið føroysku peningastovnarir hava veitt fyri lán, sum føroyingar hava tikið í útlendskum fíggjarstovnum.

Eru útlánini sum prosent av BTÚ veksandi, veksu útlánini skjótari, enn sjálvur búskapurin, og tað kann geva ábendingar um, hvørt peningastovnarir eitt nú hava slakað kredittkrøvini. Hetta gjørdi seg galdandi í Føroyum í árunum fram til fíggjarkreppuna í 2008, og í árunum fram til kreppuna í 90'unum, tá útlánini vaksu skjótari enn búskapurin.

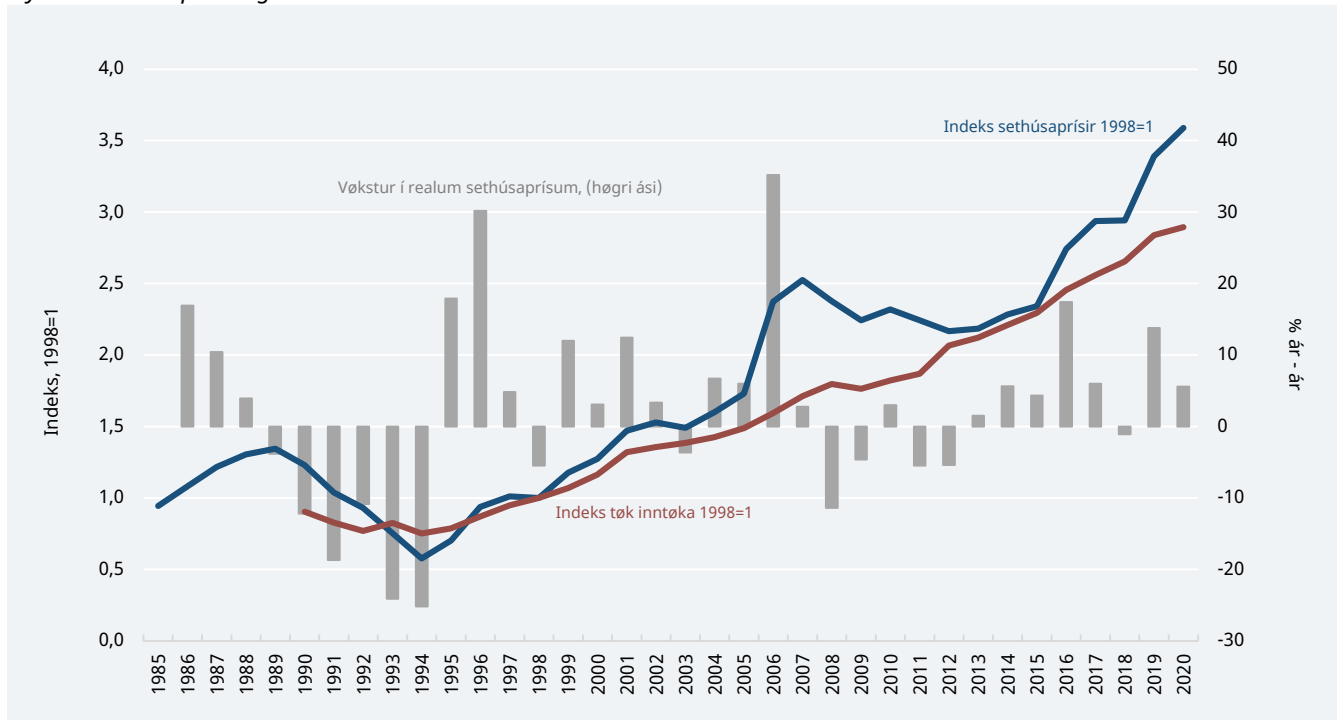
Útlánini mátað í prosent av BTÚ hava tó verið lækkandi síðani fíggjarkreppuna. Útlánini vóru 100% av BTÚ í 2020, meðan útlánini íroknað veðhald vóru 165% av BTÚ í 2020, ið er umleið helvtina til støddar, samanborið við hæddarpunktið í 2008.

Sethúsaprísirnir øktir skjótari enn inntøkurnar

Realu sethúsaprísirnir øktust við 5,6% í 2020 í mun til árið fyri, meðan tøka inntøkan hjá húsarhaldunum er mett at vera økt 2% sama árið, sí mynd 5.

Sethúsaprísirnir eru sostatt øktir meira enn inntøkurnar í 2020, eins og teir hava síðani 2016, tó undantikið í 2018. Veksa sethúsaprísirnir í fleiri ár á rað skjótari, enn inntøkurnar, kann tað vera tekin um ovurbjartskygni hjá húsarhaldunum. Høga prísstøðið á sethúsamarknaðinum kemur tó fyrst og fremst av, at eftirspurningurin eftir bústøðum er størri enn útboðið; millum annað orsakað av stóru nettotilflytingini seinastu árin.

Mynd 5. Sethúsaprísir og tøk inntøka

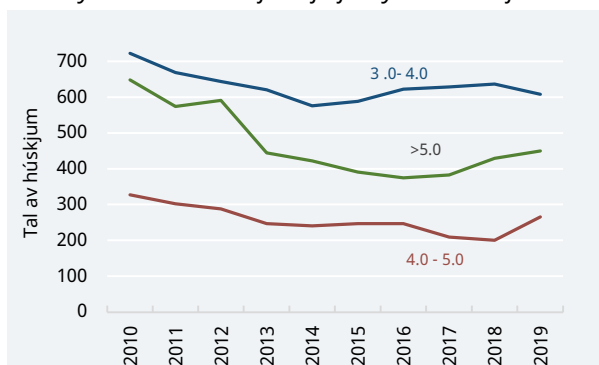
Kelda: Betri Banki, Hagstova Føroya og egnar útrokningar. Viðm.: Sethúsaprísirnir umboða miðstæðarækið. Realir sethúsaprísir eru sethúsaprísir deflateraðir við brúkaraprísatalinum. Inntøka er tøk inntøka hjá persónligum skattgjaldarum fram til 2018, árin 2019 og 2020 eru mett út frá vøkstrinum í lønargjaldingum.

Harafturat er lága rentan ein av orsökunum til høga prísstøðið, tí lágu renturnar gera tað lutfalsliga bíligt at gjalda rentur og avdráttir av eini stórari skuld. Er skuldin stór, er umráðandi, at goldið verður niður uppá skuldina, og at einstaka húsarhaldið hevur nóg mikið av fíggjarligum rásarúmið til at kunna klára eina móguliga rentuhækking.

Fá húskir skylda meir enn 3 ferðir inntøkuna

Umleið 7% av øllum føroysku húskjunum skylda meir enn 3 ferðir sína ársinntøku. Í 2019 vóru tað umleið 600 húskir, sum skyldaðu millum 3 og 4 ferðir árligu inntøkuna, nærum 270 sum skyldaðu millum 4 og 5 ferðir inntøkuna, og 450 sum skyldaðu meir enn 5 ferðir sína árligu inntøku, sí mynd 6.

Mynd 6. Skuldarlutfall hjá føroyskum húskjum

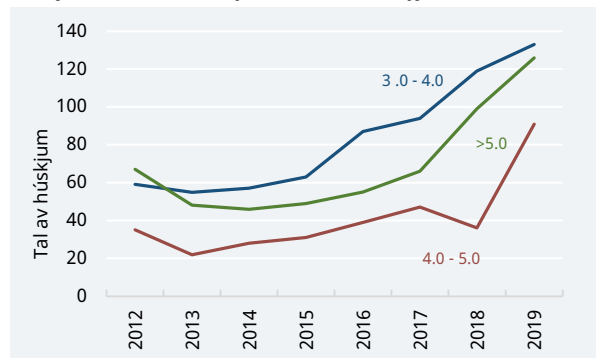
Kelda: TAKS og Landsbanki Føroya.

Verður einans hugt eftir húskjum, sum hava eina skuld omanfyri 2,5 mió. kr., eru tey 640 í talið. Av hesum eru tað 350 húskir ella 55%, ið hava eitt skuldarlutfall omanfyri 3, sí mynd 7.

Í mynd 7 sæst, at talið av húskjum, sum skylda meir enn 2,5 mió. kr. og hava eitt skuldarlutfall omanfyri 3, hevur verið veksandi síðani 2013 og fram til í dag. Serliga er vøksturur í talinum av húskjum við skuldarlutfalli millum 4 og 5 brattur í 2019 í mun til árið fyri. Móguliga hava hesi húskini aðra ogn ella uppsparing, at forsvara høga skuldarlutfallið við, men er skuldin stór, er

týðningarmikið, at goldið verður niður uppá skuldina fyri at minka um váðan.

Mynd 7. Skuldarlutfall (skuld omanfyri 2,5 mió. kr.)

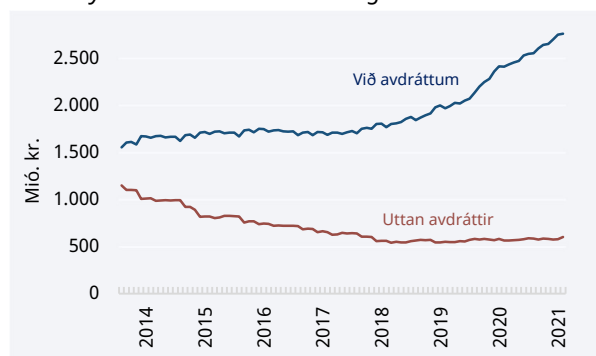
Kelda: TAKS og Landsbanki Føroya. Myndin vísir tal av húskjum, ið hava eina skuld omanfyri 2,5 mió. kr. býtt á skuldarlutfall.

Flestu sethúsálánini hava broytiliga rentu

Umleið 2/3 av sethúsálánunum hjá føroysku húsarhaldunum eru fíggjaði av føroysku peningastovnunum. Føroyskir peningastovnar bjóða sethúsálán við broytiligari rentu, og hóast móguleiki er fyri at fáa skáa, verður hetta ikki nýtt í stóran mun av føroysku húsarhaldunum.

Umleið 1/3 av sethúsálánunum hjá føroysku húsarhaldunum eru dansk realkredittlán. Dansk realkredittlán kunnu fáast við ella uttan avdráttir, men gongdin hevur seinnu árin verið tann, at føroysk húsarhald í størri mun, enn áður, velja realkredittlán við avdráttum, sí mynd 8.

Mynd 8. Realkredittlán við og uttan avdráttir

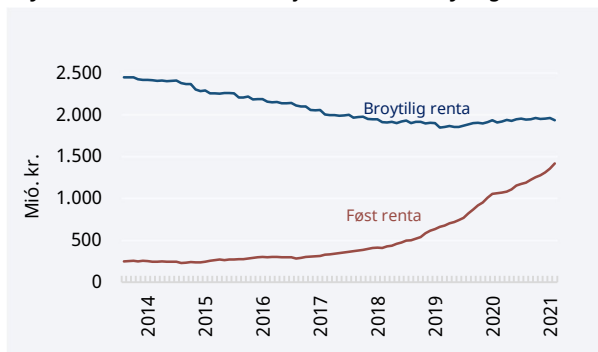

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm: Útlán frá danskum realkredittstovnum til føroysk húsarhald (sethúsálán) við og uttan avdráttir.

At føroysk húsarhald, sum hava realkredittlán, í størri mun velja sethúsafígging við avdráttum, kann partvíst koma av, at tað í dag vegna lágu rentuna er vorðið líka bíligt at hava sethúsálán við avdráttum, sum tað fyri nøkrum árum síðani var at hava sethúsálán uttan avdráttir. Harafturat eru føroysk húsarhald sum heild dúglig at gjalda niður skuld.

Tøl hjá Landsbankanum vísa harumframt, at føroysk húsarhald, sum hava realkredittlán, í størri mun enn áður, velja realkredittlán við fastari rentu, sí mynd 9. Í mynd 9 umboðar "Føst rentu" realkredittlán við rentu, sum liggur føst omanfyri 10 ár. Hetta merkir, at hefur realkredittlánið eitt rentubindingartíðarskeið (eina fasta rentu) á til dømis 20 ár, so broytist rentan á láninum ikki hesi 20 árin, og einstaka húsarhaldið er sostatt vart fyri rentuhækkingum í hesum tíðarskeiðinum.

Mynd 9. Realkredittlán við fastari ella broytiligari rentu

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm: Útlán frá donskum realkredittstovnum til føroysk húsarhald (sethúsálán) bytt á fasta ella broytiliga rentu. Lán við fastari rentu eru lán, ið hava rentubindingartíðarskeið omanfyri 10 ár.

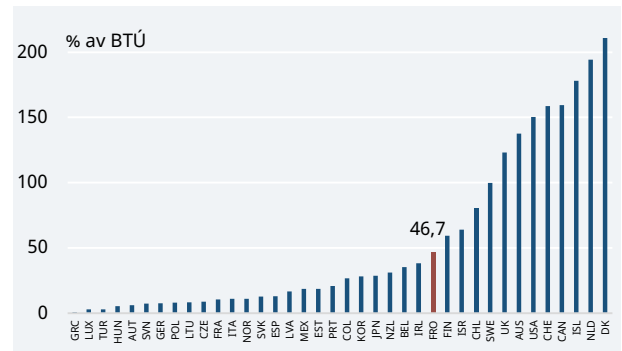
Lán við fastari rentu og við avdráttum ger einstaka húsarhaldið meira mótstøðuført, skuldi rentan hækka ella búskaparliga gongdin vent, og tað er jaligt fyri fíggjarliga stöðufestið. Føroya Váðaráð heldur vakið eyga við millum annað gongdini í sethúsaprísunum, útlánsvøkstrinum og skuldarlutfallinum hjá føroysku húskjunum.

Eftirlønarpásporingin er ikki stór

Eftirlønarpásporingin hjá føroyingum svarar til nærum 47% av BTÚ tilsamans í 2019, sí mynd 10. Tað er eitt vet undir miðalið fyri OECD londini, sum víst eru í myndini. Føroyar liggja sostatt ikki millum tey lond, ið hava hægstu eftirlønarpásporingarnar; eitt nú var privata eftirlønarpásporingin hjá donsku húsarhaldunum 220% av danska BTÚ í 2019.

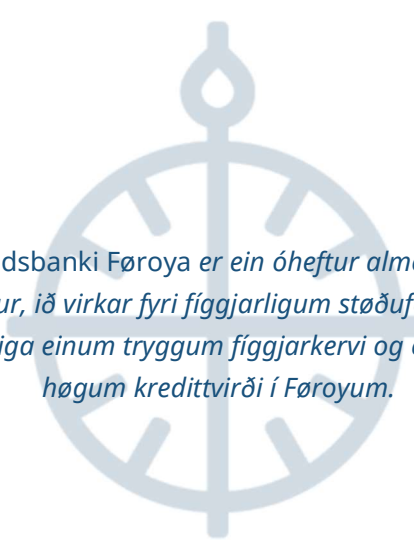
Í 2020 var eftirlønarpásporingin hjá føroyingum í føroysku fíggjarstovnunum umleið 8 mia. kr. Av hesum er umleið helvtin longu skattað við inngjald, meðan hin helvtin verður skattað við útgjald. Harafturat eiga summir føroyingar eina privata eftirlønarpásporing í donskum pensjónsfeløgum. Størstiparturin av eftirlønarpásporingini í føroysku fíggjarstovnunum liggur í føroysku tryggingar- og pensjónsfeløgnum, meðan umleið ein fjórðingur stendur á eftirlønarkonti hjá fólki í føroysku bankunum.

Mynd 10. Eftirlønarpásporing í % av BTÚ, 2019.

Kelda: OECD (2019 ella seinast uppgjörda árið). Føroysk tøl eru frá 2019, kelda: Landsbanki Føroya.

Føroysku mannfólkini hava samanlagt eina størri eftirlønarpásporing, enn kvinnurnar. Hetta kemur millum annað av, at mannfólkini eru fleiri í tali í mun til kvinnurnar í Føroyum. Í miðal hövdu tey 40 ára gomlu eina eftirlønarpásporing á 175.000 kr. í 2020, meðan tey 50 ára gomlu hövdu eina eftirlønarpásporing á 330.000 kr. í miðal, og tey 60 ára gomlu 450.000 kr. í miðal í føroysku fíggjarstovnunum í 2020.

Landsbanki Føroya er ein óheftur almennur stovnur, ið virkar fyri fíggjarligum stöðufesti, tað vil siga einum tryggum fíggjarkervi og einum høgum kredittvirði í Føroyum.